

סיכום פעילות צוות החשיבה לשנת הלימודים תשע"ה

קידום תרבות של למידה מערבת ופעילה בהכשרת מורים

מרכז: ד"ר אמנון גלסנר, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי באר שבע

מבוא

הקבוצה הוקמה על רקע הקולות השונים הנשמעים לאחרונה ברחבי מערכת החינוך הישראלית - הן מכיוון אנשי חינוך בשטח, הן מכיוון קובעי מדיניות במשרד החינוך ובאקדמיה, הן מכיוון ציבור התלמידים וההורים. קולות אלו קוראים למערכות ולארגוני החינוך להשתנות ולקדם למידה והוראה שמספקות ללומד משמעות רבה יותר לקראת החיים במאה ה-21, ומעוררות בו מוטיבציה פנימית ללמוד כדי לצמוח, להתפתח ולתרום לחברה ולסביבה.

רוח הלמידה הפעילה והמערבת מדגישה כמה היבטים: (א) מתן אפשרויות רבות לבחירה מה ללמוד ואיך, בתוך מסגרת; (ב) שיתופיות; (ג) מחויבות לתרומה של הלמידה לקידום התמודדות עם שאלה, בעיה, תופעה, צורך או עניין שהם לטובת הקהילה והסביבה; (ד) מעורבות ואחריות גבוהה של הלומד לתהליך הלמידה ולתוצרים שהוא מפיק.

למידה פעילה ומערבת מביאה לידי ביטוי מעשי רבים מהרעיונות שהמחקר והניסיון החינוכי מצביעים עליהם כבעלי סבירות גבוהה לקדם חוויה של למידה משמעותית (Brandt, Dewey, Kolb, Rogers). רעיונות אלה בעיקרם מצביעים על היופי והעושר שיכולים לנבוע מהלמידה ועל האותנטיות והרלוונטיות שלה ללומד. הם מדגישים את החשיבות שבפיתוח מיומנויות דוגמת עבודת צוות, חשיבה יצירתית וביקורתית, למידה רב-תחומית ובין-תחומית, תקשורת בין-אישית, תכנון, ארגון ואוריינות דיגיטלית. תרבות למידה פעילה ומערבת מאפשרת גם מענה פרקטי לצרכים רגשיים בסיסיים של לומדים: הצורך באוטונומיה, הצורך בתחושת מסוגלות עצמית והצורך בתחושת שייכות וקשר (Assor, Deci & Ryne). אנחנו מאמינים שהמכללות לחינוך צריכות להוות ראש חץ בהובלת ההתנסות בפדגוגיה מתקדמת במהלך הכשרת מורים ללמידה ולהוראה במערכת החינוך ולאורך ההתפתחות המקצועית.

מטרות צוות החשיבה

לקדם תרבות של למידה פעילה ומערבת (רגשית וקוגניטיבית) בהכשרת מורים כך שפרחי הוראה יחוו בעצמם למידה כזו שתעודד אותם בעתיד לזמן אותה לתלמידיהם. למידה שתהיה בעלת משמעות עבורם; שתעורר עניין, סקרנות ותחושת צורך וחשיבות ללמידה ולהתמודדות עם אתגרים (למידה מתוך מוטיבציה פנימית); שתתרגל מיומנויות חשיבה יצירתית וביקורתית ומיומנויות תקשורת בין-אישית ואוריינות; שתחזק את תחושת האוטונומיה, את תחושת המסוגלות העצמית ואת תחושת השייכות והקשר לקהילה לחברה ולסביבה.

תכנית כללית של צוות החשיבה לשנת הלימודים תשע"ו

- * להרחיב ולהעמיק את הלמידה המשותפת הבין-מכללתית;
- * לתכנן ולבצע פעילויות עיון, כתיבה ופרסום של הגות ועשייה בלמידה פעילה ומערבת.

סיכום הפעילות לשנת הלימודים תשע"ה

יעדים שהוצבו לשנת הלימודים תשע"ה

- * יצירת למידה משותפת על בסיס הידע והניסיון שנבנה במכללות ושנוגע לקידום תרבות למידה פעילה ומערבת;
- * יצירת כיכר ידע תאורטי ופרקטי בין-מכללתי הנוגע לתרבות זו;
- * קידום ההשפעה על המדיניות והעשייה בהכשרת מורים לקידום תרבות זו.

סיכום פעילות

גרעין הקבוצה נוצר במהלך ביקור משלחת של מרצים ומורים ברשת בתי הספר של היי טק היי (HTH) בסן דייגו קליפורניה ארה"ב בחורף תשע"ד. הגרעין המייסד מנה כמה אנשי סגל אקדמי ממכללת קיי (אמנון גלסנר, תרצה לוין, בתיה רייכמן, רביב רייכרט, סלים אבו-גאבר), מהאקדמית גורדון (הדס הובר, סילוויה סעדי, שוש דוידסון, אורלי מורג) ומהמכללה האקדמית אחוה (אתי גרובגלד - דקנית המכללה), ואנשי סגל ממכון ברנקו וייס (גידי קפלן) ומהמכון לחינוך דמוקרטי (רביב רייכרט). בהמשך הצטרפו אנשי סגל ממכללת אורנים (גיא חפץ ואיריס

ווגנר), מידידי היי טק היי בישראל (צבי לירז וטלי לרנר), ממכון ויצמן (**שרמן רוזנפלד**), ממכללת הקיבוצים (דפנה המר), וממכללת אחוה (דינה ציבולסקי ומיכל קאלוש גטניו). כן הצטרף עו"ד **עומרי ילובסקי**, מנהל חברת ילוסטאר - חממת יזמים בהיי טק לפרויקטים שנמצאים בשלב של צמיחת הרעיונות. ניר מיכאלי היה שותף להתכתבויות הצוות.

עוד לפני המפגשים הפורמליים במסגרת מכון מופ"ת **התקיימו שלושה מפגשים בלתי פורמליים:**

1. במסגרת כנס על חדשנות פדגוגית במכללת קיי בתשע"ד הוזמנו אנשי הגרעין המייסד להיות מציגים ומנחים בשולחנות עגולים שהשתמשו במנגנון כיוונון (fine tuning) שחווינו במסע בבתי הספר של היי טק היי (HTH). השתמשנו בדרך זו לקדם פעילויות שונות של אנשי הצוות ואחרים בלמידה מבוססת פרויקטים.
2. מפגש חשיבה להקמת צוות חשיבה.
3. במפגש שהתקיים במכללת גורדון בחיפה נחשפנו לפרויקטים שנעשו במסגרות שונות של למידה מבוססת פרויקטים בתוך המכללה.

המפגשים הפורמליים שהתקיימו במכון מופ"ת:

מפגש ראשון (ספטמבר 2014)

- * **גבי רות סרלין** הציגה את צוות חשיבה במכון מופ"ת; רותי תיארה את המכון, מטרותיו, ארגונו ובמיוחד את היחידה ללמידת העמיתים שהיא עומדת בראשה, ושכמסגרתה אנחנו מקיימים את צוות החשיבה הבין-מכללתי (אחוה, קיי, אורנים, גורדון וסמינר הקיבוצים) בשיתוף נציגי ארגונים נוספים (מכון ברנקו וייס, המכון לחינוך דמוקרטי);
- * חשיבה והחלטה על שם הצוות;
- * עבודה על ניסוח רציונל הצוות;
- * החלטה על עבודת הקבוצה שתשמש מודלינג ללמידה פעילה ומערבת;
- * חלוקת הקבוצה לשלוש תתי-קבוצות על פי נושאים מרכזיים שהמשתתפים העלו ובחרו כמוקדים לחשיבה ולעשייה (הפקת של תוצרים או פעילויות שיקדמו התמודדות עם כל נושא):

1. זיהוי הזדמנויות וחסמים (לקידום למידה פעילה ומערבת במכללות): **אורלי מור** ממכללת גורדון, **תרצה לוין** ממכללת קיי, **גיא חפץ** ממכללת אורנים ו**שוש דויזסון** ממכללת גורדון;
2. הקמה והפצה של כיכר ידע (לקידום למידה פעילה ומערבת במכללות): **רביב רייכרט** מהמכון לחינוך דמוקרטי, מכללת קיי ומכללת הקיבוצים, **סאלים אבו ג'אבר** ממכללת קיי ומכללת אחוה, **גידי קפלן** ממכון ברנקו וייס;
3. השפעה על המדיניות והעשייה של משרד החינוך (בנושא קידום למידה פעילה ומערבת במכללות ומהן למערכת החינוך): **אתי גרובגלד** ממכללת אחוה, **הדס הובר** ממכללת גורדון, **אמנון גלסנר** ממכללת קיי;

בחלק האחרון של המפגש החלו תתי-הקבוצות בחשיבה על הנושא שבחרו ודנו בשאלה מה ואיך ללמוד.

(אחת הקבוצות כבר דיווחה בפרוטוקול - השאר מתבקשות לדווח בהמשך).

בין המפגשים פתחנו תיקיית דרייב של הקבוצה ולתוכה הוכנסו חומרים שונים: מסמכים תאורטיים (תחילת בניית כיכר הידע של הקבוצה), סיכומים ושאלות לדיון בקבוצה, למשל עבודה משותפת על רציונל הקבוצה במסמך דוקס משותף (ראו נספח 1); ניסוח נייר עמדה (ראו נספח 2).

מפגש שני (אוקטובר 2014)

מרבית המפגש הוקדשה להכנת **נייר עמדה** (נספח 2) לקראת מפגש עם **מר איל רם**, סמנכ"ל וראש אגף הוראה במשרד החינוך. המטרה המרכזית הייתה לחבר את היוזמה של איל רם "אקדמיה-כיתה" למטרות הקבוצה, שרואה ביוזמה הזאת הזדמנות טובה לקדם תרבות של למידה פעילה ומערבת במכללה ואחר כך בכיתות, בצוותים של אקדמיה-שדה: מד"פ, סטודנטים מתנסים ומורים מאמינים.

מפגש שלישי (דצמבר 2014)

במפגש השתתפו **איל רם** ו**נח גרינפלד** ממשד החינוך. איל ונח הקשיבו לרעיונות והביעו תמיכה בהם, והעניקו רוח גבית לעבודת הצוות ולחשיבותה.

מפגש רביעי (פברואר 2015)

המפגש נערך בסימן יום העיון שרצינו לקדם כתהליך וכתוצר בעבודת הקבוצה, ולקיים לקראת שנת הלימודים האקדמית תשע"ו. הועלו אפשרויות שונות, ובהן חלוקת יום העיון לשני חלקים: 1. מפגש חווייתי עם למידה פעילה ומערכת הנעשית בבתי ספר (באזור שבו מתקיים יום העיון) - חלופה לחלק זה היא לשמוע על הנעשה סביב הפעלת למידה פעילה ומערכת במוסדות להכשרת מורים.

2. מפגש עמיתים פעיל ותכליתי בקבוצות חשיבה ועשייה שתפעלנה בהתאם לשאלות, לסוגיות, למוקדי עניין ולצרכים שעולים מתוך המכללות והארגונים העוסקים בהכשרת מורים, ושעניינם לקדם הכשרת מורים ללמידה פעילה ומערכת* במסגרות שונות של למידה במכללות ובארגונים (בהתנסות המעשית, בהדרכה הפדגוגית ובקורסים אחרים בתוך המכללה). קהל היעד הוא העוסקים בהכשרת מורים ובליווי שלהם בעבודתם.

צבי לירז הציע כי לקראת המפגש הבא יכתוב כל משתתף סיפור אחד למיפוי הסוגיות: מדובר בסיפור שמבטא הצלחה או קושי בהתנסויות שלנו בהכשרת מורים. זוהי פרקטיקה שיכולה לעזור לנו למפות את הסוגיות, השאלות, הבעיות, הצרכים ומוקדי העניין לקראת יום העיון.

מפגש חמישי (מרץ 2015)

המשכנו לדון ברעיונות ליום העיון. במהלך הדיון עלה הצורך לגבש את המטרה, וזו הוגדרה כחשיפה ראשונית של פעילויות חינוכיות לקראת יצירת תרבות ותפיסה מערכתית הוליסטית. הכוונה היא לקדם ולהדק את הקשר בין למידה פעילה ומערכת (מערכת במובן של תפיסת החינוך כפעולה של נטילת אחריות חברתית) כלמידה מרכזית בתוך הכשרת מורים לבין למידה פעילה ומערכת בתוך בתי הספר ובמערכות החינוך הבלתי פורמלי.

* מושג רחב - כדי לא להצטמצם רק בלמידה מבוססת פרויקטים.

המפגשים הבאים נערכו במסגרת ועדת ההיגוי שהתכנסה לעבודה על יום העיון, בהשתתפות **שאנה ברייזבלט** ורות סרלין ממכון מופ"ת, אמנון גלסנר, הדס הובר, צבי לירז, דפנה המר, עומרי ילובסקי ואתי גרובגלד מצוות החשיבה (ראו נספח 3).

במפגש האחרון הצטרפו לוועדת ההיגוי כל היו"רים שישתתפו ביום העיון כדי להתכוונן לקראת היום.

בסימן אישי

בנייה והובלה של קבוצת חשיבה בין-מכללתית היא מאתגרת, מלמדת ומקדמת מאוד את התודעה והניסיון. שמחתי ואני שמח על ההתעניינות ההולכת וגוברת של אנשי סגל ממכללות שונות ועל רצונם להצטרף לצוות. אני רוצה לשתף את הצוות בחשיבה על סוגיית גודל הקבוצה.

אני שמח מאוד על ההירתמות של אנשי הקבוצה, שפזורים ברחבי הארץ, להגיע למפגשים במופ"ת, להשתתף בחשיבה, בשיח ובעשייה מתוך מוטיבציה פנימית לקידום מטרות הקבוצה.

אין ספק שיום העיון הוא יום שיא של עבודת הקבוצה השנה, והתהליך שקדם לו ולהכנתו היה משמעותי ותורם. אני מבקש להודות מקרב לב לכל אנשי מופ"ת ובמיוחד לגב' רות סרלין ולגב' שאנה ברייזבלט על ההשקעה הרבה בהכנה המקצועית והמדוקדקת ליום העיון - זה לא מובן מאליו והן ראויות לכל השבחים, גם על אורך הרוח, הסבלנות והנכונות וגם על המקצועיות הרבה שהפגינו. כמובן, תודות לכל העוסקים האחרים במלאכה מטעם מופ"ת: **אילנית קציר** בארגון הלוגיסטי של מפגשי הקבוצה, אנשי הגרפיקה, ההגהה וכל אנשי הארגון שעומלים וטורחים למען הצלחת יום העיון ובראשם **ד"ר מיכל גולן**, ראש מופ"ת.

מבחינתי התהליך עצמו הוא דוגמה ומודלינג ללמידה פעילה ומערבת ומשמש בכך ראיה להצלחת הקבוצה בקידום מטרותיה. יום העיון נבנה כהתנסות בקיום למידה פעילה ומערבת בקרב קהל המשתתפים ביום העיון. בכך רצינו לצמצם את הפער בין רמת ההצהרה שלנו כקבוצה לבין רמת העשייה שלנו בפועל. אנחנו עדיין עדים לקושי הקיים בשינוי ההנחות, התפיסות וההרגלים של אנשי סגל במכללות להציג אחרת ממה שהם רגילים להציג. זהו חיזוק להצדקה שיש בהתנסות בימי עיון אחרים - כאלו שמגבירים את הסבירות של באי יום העיון לחוות למידה שתהיה משמעותית יותר עבורם.